

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om föreläggande av böter och ordningsbot och till lagar som har samband med den

Till lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om föreläggande av böter och ordningsbot och till lagar som har samband med den (RP 5/2026 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för utlåtande till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Hanna Leivo, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Juho Martikainen, justitieministeriet
- polisinspektör Jari Pajunen, inrikesministeriet
- statsåklagare Mikko Männikkö, Åklagarmyndigheten
- polisinspektör Konsta Arvelin, Polisstyrelsen
- organisationschef Mika Nygård, Finlands Polisorganisationers Förbund rf
- professor Mikko Vuorenpää.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Helsingfors polisinrättning
- Polisyrkeshögskolan
- Gränsbevakningsväsendet
- Tullen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås det att användningen av bötesförfarandet utvidgas. Propositionen ingriper inte i ordningsbotsförfarandet.

Lagen om föreläggande av böter och ordningsbot, (754/2010, nedan bötesförfarandelagen) utvidgas så att det blir möjligt att i bötesförfarandet handlägga sådana brott för vilka det inte har föreskrivits strängare straff än böter eller fängelse i högst två år och som enligt allmän straffpraxis

Utlåtande FvUU 7/2026 rd

inte kan förutses medföra strängare straff än böter. Vissa brottsrekvisit som tryggar rätten till liv och hälsa lämnas enligt förslaget utanför lagens tillämpningsområde. En förutsättning också i fråga om det utvidgade tillämpningsområdet är att ärendet som behandlas ska vara klart och enkelt, och det krävs samtycke av den misstänkte och målsäganden för att ärendet ska kunna behandlas i bötesförfarandet.

Dessutom föreslås det att polisens beslutanderätt i bötesförfarandet utvidgas så att polisen kan utfärda ett bötesföreläggande för alla brottsrekvisit för vilka åklagaren med stöd av den gällande lagstiftningen fastställer ett bötesyrkande genom att utfärda ett strafföreläggande. Polisens beslutanderätt föreslås alltså omfatta alla gärningar för vilka det föreskrivna maximistraffet är böter eller högst sex månaders fängelse. Polisen ska kunna förelägga ett bötesstraff på högst 60 dagsböter. Övriga ärenden ska avgöras av åklagaren. Förslaget gäller utöver polisen också tullmän, gränsbevakningsmän och jakt- och fiskeövervakare. Till exempel i fråga om Tullen finns det ett betydande antal brott som uppfyller villkoren för förfarandet enligt det utvidgade tillämpningsområdet. Det kan till exempel röra sig om situationer där passagerare i sitt bagage eller fordon har med sig varor som omfattas av förbud eller begränsningar.

Syftet med lagändringen är att göra straffprocessen smidigare och förkorta handläggningstiden. Den genomsnittliga totala handläggningstiden för brottmål har under de senaste tio åren (2014–2024) ökat från under tio månader till över femton månader. En central orsak till att straffprocesserna har förlängts har varit det långvariga finansieringsunderskottet hos myndigheterna och domstolarna inom straffrättsvården, men också ändringarna i verksamhetsmiljön för straffprocessen har bidragit till att handläggningstiderna har blivit längre, bland annat att brottmålen blivit mer internationella och komplexa och att brotten i allt högre grad begås med hjälp av datanät. Det är också värt att notera att staten under de senaste åren har betalat ut ungefär 200 000 euro i ersättningar per år på grund av att rättegången fördröjts. År 2024 betalades dock ersättningar ut till ett belopp på över 400 000 euro. Brottmålens andel av de betalade gottgörelserna är nästan 60 procent.

Förvaltningsutskottet anser att en utvidgning av bötesförfarandet gör straffprocessen smidigare och snabbare i enkla och klara ärenden. Förfarandet enligt bötesförfarandelagen kräver mindre arbete av förundersökningsmyndigheterna än en fullskalig förundersökning. Ändringarna i bötesförfarandet gör det möjligt att effektivisera brottsbekämpningen, öka brottsbekämpningens genomslag och göra processerna smidigare när resurser kan riktas till mer krävande ärenden. Utvidgningen av bötesförfarandet har en väsentlig inverkan på såväl förundersökningsmyndigheternas som de straffrättsliga myndigheternas resursanvändning. Utskottet anser att ändringen också förbättrar medborgarnas rättssäkerhet när ärenden kan avgöras snabbare och effektivare än tidigare.

Utskottet välkomnar att det är möjligt att i bötesförfarandet förelägga ersättning för de kostnader för alkohol- och drogtestning som orsakats i samband med utredningen av ett ärende som behandlas i förfarandet. I nuläget kan endast domstolen förelägga att kostnaderna för alkohol- och drogtestning ersätts, även när det är fråga om enkla och klara bötesbrott. Den föreslagna ändringen gör det möjligt att snabbare behandla sådana brottmål. Utskottet understöder också att den övre gränsen för en förverkandepåföljd som påförs i bötesförfarandet höjs från 1 000 euro till 5 000 euro. Förslaget gör det möjligt att behandla sådana klara och enkla ärenden i

Utlåtande FvUU 7/2026 rd

bötesförfarandet där gärningen i sig lämpar sig för bötesförfarandet, men förmögenhetsvärdet som ersättningsanspråket gäller är så stort att ärendet i nuläget måste föras till behandling i rättegång. Sådana ärenden gäller enligt propositionsmotiven till exempel miljörättsliga tillståndsavgifter.

Förvaltningsutskottet anser det motiverat att målsägandens privaträttsliga anspråk kan behandlas i bötesförfarandet. I nuläget behandlas målsägandens privaträttsliga anspråk i allmänhet inte i bötesförfarandet, alltså får målsäganden inget verkställbart avgörande utan att ärendet behandlas i rättegång. I euro är den rättskränkning som målsäganden lider ofta dock rätt så liten till exempel vid snatteri. Enbart den rättegångsavgift som domstolen tar ut kan vara större än egendomens värde.

Enligt propositionen styrs polisen att tillämpa bötesförfarandet korrekt genom tekniska lösningar i polisens informationssystem. Polisens informationssystem används förutom av polisen också av såväl tullmän som gränsbevakningsmän. Också Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakare utgår från polisens bötesystem. När polisens system utvecklas bör man se till att bötesförfarandet tillämpas enhetligt och smidigt hos olika myndigheter. Enligt utskottets uppgifter ger den föreslagna tiden för lagens ikraftträdande polisen tillräckligt med tid för att förslagen i propositionen ska kunna beaktas i utvecklingen av informationssystemen.

De föreslagna lagändringarna förutsätter att polisens anvisningar om böter revideras. Vid revideringen samarbetar polisen med åklagarmyndigheten och eventuellt också med andra aktörer inom straffprocessen. Dessutom förutsätter de föreslagna ändringarna ändamålsenlig utbildning för polisen och andra myndigheter som tillämpar bötesförfarandet. Förvaltningsutskottet konstaterar att nämnda åtgärder och lösningarna i informationssystemen är viktiga för att säkerställa den misstänktes och målsägandens rättsskydd. Utskottet betonar också i detta sammanhang att det ärende som behandlas i bötesförfarandet måste vara klart och enkelt. Därför kan fall som lämnar rum för tolkning eller är oklara inte heller i övrigt behandlas i bötesförfarandet. Också rätten att söka ändring säkerställer att parternas rättsskydd tillgodoses.

Förvaltningsutskottet anser det vara viktigt att de lagändringar som föreslås i propositionen kan träda i kraft så snart som möjligt. I framtiden kan regleringen bedömas och vid behov utvecklas ytterligare. Utskottet har till exempel gjorts uppmärksam på att det utvidgade tillämpningsområdet inte omfattar vissa brott som definieras i 1 a § i bötesförfarandelagen, bland vilka det finns enkla och klara ärenden som bötesförfarandet kan tillämpas på och där straffpraxis är relativt etablerad. Ett exempel som lyftes fram vid utskottets sakkunnigutfrågning var grundformen av misshandel.

Enligt propositionen bibehålls tillämpningsområdet för bötesförfarandet oförändrat när det rör sig om brott som misstänks ha begåtts av en minderårig. Den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet gäller således inte misstänkta under 18 år.

I propositionen ingår ett förslag om att 7 kap. 14 och 15 § i förundersökningslagen (805/2011) i fortsättningen ska iakttas när ett ärende som gäller en minderårig misstänkt behandlas i bötesförfarandet. Det innebär att när ett ärende som gäller en minderårig misstänkt behandlas i bötesförfarandet iakttas även bestämmelserna om när en laglig företrädare för en omyndig får

Utlåtande FvUU 7/2026 rd

vara närvarande vid förhör (7 kap. 14 § i förundersökningslagen) och när en laglig företrädare för en omyndig ska kontaktas (7 kap. 15 § i förundersökningslagen). Enligt propositionsmotiven har det nuvarande rättsläget ansetts vara otillfredsställande, eftersom en laglig företrädare för en minderårig i nuläget får information om straffprocessen först i efterhand och inte kan föra talan i något annat förfarande än förfarandet för ändringssökande. Förvaltningsutskottet anser att förslaget kan anses vara en motiverad lösning med tanke på den minderårigas rättsskydd. Förslaget ökar i någon mån polisens arbetsbörda då handläggningen av ett bötesärende som gäller en minderårig i vissa situationer flyttas fram till en senare tidpunkt på grund av att vårdnadshavarna ska kontaktas och ärendet därmed inte framöver kan handläggas regelmässigt på händelseplatsen av en patrull som arbetar på fältet.

Förvaltningsutskottet föreslår att lagutskottet ytterligare bedömer om innehållet i den föreslagna 7 § i bötesförfarandelagen motsvarar syftet med bestämmelsen och om bestämmelsen är konsekvent och tydlig i förhållande till förundersökningslagens bestämmelser till exempel i fråga om huruvida en minderårig misstänkt ska underrättas om vårdnadshavarens rätt att närvara vid förhöret. Om det strängaste straffet för ett brott som behandlas i bötesförfarande är fängelse i högst sex månader, behöver 4 kap. 16 § i förundersökningslagen inte iakttas (t.ex. 4 kap. 16 § 2 mom. 2 punkten).

Enligt förslaget ska 7 kap. 16 § i förundersökningslagen, med stöd av vilken ett brottmål ska anmälas till socialmyndigheterna, inte tillämpas i bötesförfarandet. Anmälan till socialmyndigheterna i samband med dessa lindrigare brottmål görs med stöd av 25 § i barnskyddslagen (417/2007) på samma sätt som för närvarande.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottet föreslår

att lagutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 7/2026 rd

Helsingfors 18.3.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Tiina Elo gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Petri Honkonen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd
medlem Paula Werning sd
medlem Ben Zyskiewicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.